

**Wojciech Szymański, Marek
Dulinicz, Zbigniew
Kobyliński, Bogdan
Lichy, Waldemar A. Moszczyński**

**Wyszogród, woj. płockie. Stanowisko
2a**

Informator Archeologiczny : badania 18, 151-152

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nawarstwienia tworzyły - próchnica, storfiała ziemia, mierzwa z dużą ilością trzciny, oscewki piasku, gliny i duże połacie spalenizny. We wszystkich warstwach znaleziono skorupy, kości zwierząt, resztki ryb, mech, orzechy laskowe, przedmioty ze skóry, żelaza, rogu, kości, tkaniny, fragmenty lin, przędziki, łuszczywa, paciorki szklane i dużo kółków do łożdi.

Badania będą kontynuowane.

WROCŁAW - OSTAŃ TUMSKI
ul. Kanonia
Wykop III

Uniwersytet im. Bolesława Bieruta
we Wrocławiu
Katedra Archeologii

Badania prowadzone pod kierunkiem prof. dr. Józefa Kafmierzczyka i dr. Barbary Czerskiej przy współudziale m.in. Krzysztofa Jaworskiego /autora sprawozdania/. Badania finansował Uniwersytet Wrocławski oraz WKI we Wrocławiu. Drugi sezon badań. Podgrodzie wczesnośredniowiecznego Wrocławia.

Prace archeologiczne prowadzono w miejscu, w którym w najbliższej przyszłości ma stanąć Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego. W wykopie o powierzchni 224 m² wyeksploatowano sześć poziomów osadniczych oznaczonych symbolami: B/5, B/6, B/7, B/8, B/9, C/1 i częściowo C/2. Poziomy X I-b/4 przebadano w 1983 roku.

Odkryto około 40 naziemnych budynków mieszkalnych i gospodarczych. Wśród budynków mieszkalnych 23 posiadało plecionkową konstrukcję ścian, reszta zaś, tzn. 6 budynków zbudowanych zostało w konstrukcji sztabowej. Konstrukcja ścian była tylko jedną z cech które można brać pod uwagę oceniając stopień zaawansowania mieszkańcy wczesnośredniowiecznego Wrocławia. Inne elementy, które winno się rozpatrzeć to rodzaj podłogi, podziały wewnętrzne oraz inwentarz ruchomy.

W budynkach plecionkowych występowały podłogi z dranic, podłogi z ubitej ziemi, klepiska z gliny leżące na podsypkach piaszczystych i glinianych, stwierdzono podziały wewnętrznej /izby do spania/, ławy przysięcienne, trzykrotnie wystąpiły drzwi /dwukrotnie masywne dranicowe o wysokości 139 i 104 cm oraz prostokątny płat plecionki o wysokości 112 cm oraz progi. W jednym z plecionkowych obiektów odkryto ukryte pod drewnianą podłogą dwa całe żelazne kabiaki wiader, żelazną ostrogę inkrustowaną srebrem, żelazny klucz hakowaty oraz przęślik gliniany. W budynku tym obok starannie wykonanego paleniska zlokalizowanego w centralnej części domu znaleziono czaszkę niemowlęcia. W innych budynkach plecionkowych wystąpiły podkowiaki, instrumenty muzyczne, paciorki, fragmenty obuwi oraz inne zabutki.

Wśród budynków sztabowych o zróżnicowanej powierzchni i wyposażeniu wewnątrz na uwagę zasługują duże budynki osadzone na leśnierzach, wykonanych z niespotykanego dotąd surowca. Powstały one przez czworoboczne ociosania potężnych drewnianych krokwi, na których zachowały się jeszcze różnorodne wcięcia. Wymiary przeciętnie 55 x 17,5 x 21 cm. Pozostałe leżary tego domu to bloczki łamane kamienia z przywarą doś zanurawą wapienną. Jest wielce prawdopodobne, że są to elementy pochodzące ze zniszczonej w 1037-38 roku katedry wrocławskiej. W opiswanym widać obiekcie odkryto wagę szalkową z żelaza i brązu, trzy brązowe beczułkowate odważniki, dwie sosnowe pałeczki okute zdobioną srebrną blachą /najpewniej import bizantyjski/, sprzączkę z brązu i in. Podziały wewnętrzne i technika wykonania podłogi w budynkach sztabowych były analogiczne jak w budynkach plecionkowych.

Buildunki gospodarcze /chlewy, stajnie, magazyny/ były wznoszone w konstrukcji plecionkowej, jednak jakość wykonania ścian była znacznie niższa niż w przypadku budynków mieszkalnych.

Materiały i dokumentacja z badań przechowywane są w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Badania będą kontynuowane.

WYSZOGÓRD
woj. płockie
Stanowisko 2a

Polska Akademia Nauk
Instytut Historii Kultury Materialnej
Zakład Epoki Metali

W badaniach pod kierunkiem prof. dr. Wojciecha Szymańskiego uczestniczyli mgr mgr Marek Dulnicz /autor sprawozdania/, Zbigniew Kobyliński, Bogdan Lichy i Waldemar A. Moszczyński. Finansował WKI w Płocku. Czwarty sezon badań. Wczesnośredniowieczna osada przygródowa /VI/VII-XI w./

Badania koncentrowały się w zachodniej części osady na powierzchni 681 m². Odkryto 18 obiektów, przebadano z nich 17, ponadto dokończono eksplorację obiektu 7, odkrytego w 1983 roku. Zbadano także obiekty 5, 5a i 5b, które częściowo były odłożone w ubiegłym roku. Łącznie przebadano 21 obiektów o różnym charakterze.

Obiekty 5a, 5b i 7 to kwadratowe ziemianki z piecami w narożnikach. Obiekt 5a, o wymiarach około 2,6 m x 2,6 m, był częściowo zniszczony przez transeję z II wojny światowej. Piec zbudowany z kilku warstw dużych kamieni znajdował się w północno-wschodnim narożniku ziemianki. Dno obiektu było płaskie, a tuż nad nim zalegała warstwa użytkowa ziemianki.

Obiekt 5b, o wymiarach około 3 m x 3 m, miał piec w narożniku północno-zachodnim. Konstrukcja pieca była zbliżona do opisanej uprzednio. Obiekt ten zbadano jedynie w połowie, pozostawiając część południową do przyszłego roku.

Ziemianki 5a i 5b łączyło oświetlenie, niekątowe zagłębienie w całości /obiekt 5/ z zachowanymi rzędami dołków po słupach 20-30 centymetrowej średnicy.

Obiekt 7, z piecem w północno-zachodnim narożniku, był zachowany bardzo dobrze i został zbadany w całości. Wymiary ziemianki: 3,6 m x 3,6 m.

We wszystkich wymienionych obiektach stwierdzono występowanie wielowarstwowego wypełnienia. Regułą było zaleganie tuż nad dnem obiektów charakterystycznej warstwy czarnej lub ciemnym zabarwieniem i występowanie spalenizny. Uznano ją za pozostałość poziomu użytkowego ziemianki. W ziemiankach 5a i 5b w dolnych partiach wypełnienia występowała bardzo niewielka ilość zabytków. Wszystkie ziemianki zagłębione były na około 1 m licząc od powierzchni calca.

Obiekty 12, 14, 16, 17, 19, 21 tworzą grupę owalnych lub nieregularnie prostokątnych jam o wymiarach: od 2,5 do 3,5 m długość; od 1,5 do 2,5 m szerokość. Zagłębione w calca na 60-80 cm charakteryzowały się intensywnie czarnym wypełniskiem i występowaniem dużej ilości fragmentów naczyń oraz kości zwierzęcych.

Pozostałe z badanych w białym roku obiekty, za wyjątkiem oznaczonego numerem 20, były niewielkie, o nieregularnym przebiegu kształtu i jednowarstwowym wypełniskiem.

Natomiast obiekt 20 miał charakter wyjątkowy. Był to rowek o szerokości 80-140 cm i głębokości 30-50 cm. Miał kształt litery U skierowanej otwartymi ramionami na północ. Ramiona miały po 7 cm długości, a łącząca je podstawa 6 m. W wypełnisku obiektu znaleziono dużo kości zwierzęcych oraz fragmenty naczyń.

Do najbardziej interesujących zabytków znalezionych w trakcie badań wykopaliskowych należą: rogowy grzebień jednostronny, trójwarstwowy, zdobiony ornamentem skośnym krzyżaków; trzy groty strzał z tulejkami, niestety źle zachowane; seria przęślików różnych form i technologii wykonania oraz rogowych i kościelanych srydał.

Wstępna analiza chronologiczna fragmentów naczyń pozwala stwierdzić, że chronologia najstarszych obiektów odkrytych w tym sezonie wykopaliskowym sięga starszych faz wczesnego średniowiecza, prawdopodobnie końca VI lub początku VI i VII wieku. Większość fragmentów naczyń pochodzi najpewniej z VII i VIII wieku. W górnych warstwach wypełnienia ziemianek oraz w niektórych innych obiektach odkryto także fragmenty naczyń wskazujące na istnienie osadnictwa również w wieku XI.

ZAWADA, gm. Tarnów
woj. tarnowskie

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
w Tarnowie
Oddział w Krakowie

Badania prowadzili mgr Andrzej Cetera i mgr Jerzy Okoński. Finansował WKZ w Tarnowie. Trzeci sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Badaniami objęto 930 m² powierzchni grodziska. Głównym celem badań było wyjaśnienie pochodzenia i charakteru wkopu odsłoniętego w ubiegłym roku w trakcie przekopu przez pas polepy wyorywanej na powierzchni w centralnej, najwyższej części majdanu grodziska, na trw. "Zanczysku". Założono wykop 35 x 15 m w zachodniej części owalu wyznaczonego przez pas polepy oraz dwa ciągi profilowe o długości 26,4 i 16 m przez pas polepy w części północnej i południowej. W szaroko-przestrzennym wykopie po zdjęciu warstwy ornej próchnicy na poziomie 25 cm odsłonięto fosę o łagodnym, łukowatym przebiegu i występującą na zewnątrz od niej warstwę popielato-siwej, ilastej gliny. Ta ostatnia posiada miąższość do 15-20 cm, tylko w części bezpośrednio przy fosie do 30 cm. Szerokość warstwy ilastej gliny wynosi do 3 m. Fosa na poziomie odkrycia posiadała szerokość około 6 m. Wypełnisko w części zachodniej tworzyła brunatna, zgliniona próchnica z polepą i węglami drzewnymi /szerokości ok. 1-1,6 m/, natomiast w pozostałej części wykopu na wschód - ciemnobrunatna próchnica z grudkami polepy i węglami drzewnymi. W tej warstwie, sięgającej do głębokości około 40 cm, znaleziono dużą ilość materiału z XVI-XVII wieku. Głębiej wypełnisko fosy stanowi brunatna, zgliniona próchnica z dużą ilością spalenizny i skupiskiem polepy wzdłuż krawędzi zachodniej. Dno fosy jest łagodnie nieckowate, zagłębione do 90-100 cm od powierzchni. W wypełnisku dolnej części wystąpił wyłącznie materiał wczesnośredniowieczny. W przebiegu fosy odsłonięto przerwę na długości około 12 m, a w niej - w linii fosy - dwa owalne skupiska przepalonych bloków piaskowca w warstwie spalenizny. Na wschód od fosy wystąpiła, po zaniku warstwy z materiałem noworytym, słabo zachowana warstwa kulturowa o miąższości do 10-12 cm, zawierająca dużą ilość materiału z X-XI w.

Pełne wyjaśnienie kwestii związanych z wkopem odsłoniętym w 1983 r. przysiężniły ciągi profilowe. Odsłonięto wał o dwu fazach budowy. Fazę pierwszą reprezentuje gliniany wał z nieutwardzonym jądrem, który posiadał od wewnątrz podkę /pomost/ wyłożoną pojedynczymi, niewielkimi okruchami piaskowca. Z wałem tym związana była fosa o szerokości około 5 m od strony zewnętrznej. Nasyp wału stanowi popielata, ilasta glina. Drugą fazę budowy reprezentuje wał gliniano-drewniany. Z tą fazą budowy związana jest fosa wewnętrzna o szerokości około 7 m w profilu północnym i głębokości do 2,9 m, w przekrobie zaś od strony południowej szerokości 3,4 m i głębokości do 2,0 m. W wypełnisku fosy wyróżniono dwa kompleksy warstw. Do głębokości około 1,6 m /wymiały w profilu północnym, gdzie wał i obie fosy są znacznie lepiej zachowane/ występuje brunatna próchnica z dużą ilością polepy i materiałem z XVI-XVII wieku, identyczna z warstwą uchwyconą we wszystkich przekopach przez fosę. Ona też wyorywana jest na powierzchnię, wyznaczając przebieg fosy. Głębiej zalegają warstwy ilów i glin, na których leży warstwa polepy, bloków piaskowca i spalenizny, pochodząca z destrukcji drugiej fazy wału. Kwestią kontrowersyjną jest datowanie drugiej fazy wału. Obecność w warstwie zasypowej fosy wewnętrznej materiału z XVI-XVII wieku może wskazywać na późne datowanie drugiej fazy wału. Edaniem autorów obecność tego materiału wiąże się tylko z wyrównaniem terenu przy powrocie osadnictwa w XVI-XVII wieku na teren pół grodziska /wieś Zawada potwierdzona jest w źródłach od 1525 r./). Głębsze warstwy wewnętrznej fosy w całości związanej z drugą fazą wału /wkop tej fosy niszczy częściowo pomost starszego wału/ zawierają wyłącznie materiał wczesnośredniowieczny i tak też datować należy naszym zdaniem ten okres budowy wału. Charakterystycznym jest również treść i układ dolnych warstw wypełnienia wewnętrznej fosy: są to wyłącznie warstwy znywowe w postaci warstwowanych ilów i glin, nad którymi zalega warstwa destrukcji z polepą, przepalonymi blokami piaskowca i węglami drzewnymi. Warstwa ta kończy funkcjonowanie drugiej fazy wczesnośredniowiecznego systemu obronnego grodu.

Wyniki badań powierzchniowych oraz analiza form terenowych w najbliższej okolicy obiektu dotąd uważanego za grodzisko w podtarnowskiej Zawadzie pozwalają na dokonanie całkowitej weryfikacji planu obiektu/nietypowy plan czworokąta z pojedynczym wałem otaczającym założenie o po-